

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 12 juli 2017

Mål nr

Ö 4617-16

KLAGANDE

1. GM

2. MM

Ombud för 1 och 2: Jur.kand. HK

MOTPARTER

1. JF

2. AL

Ombud för 1 och 2: Advokaterna JL och EK

SAKEN

Avvisande av talan

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten över Skåne och Blekinges beslut 2016-09-08 i mål Ö 409-16

Dok.Id 136149

HÖGSTA DOMSTOLEN
Riddarhustorget 8

Postadress
Box 2066
103 12 Stockholm

Telefon 08-561 666 00
Telefax 08-561 666 86
E-post:
hogsta.domstolen@dom.se
www.hogstadamstolen.se

Expeditionstid
08:45-12:00
13:15-15:00

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Med ändring av hovrättens beslut fastställer Högsta domstolen tingsrättens beslut.

GM och MM befrias från skyldigheten att ersätta JF och AL för rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten.

JF och AL förpliktas att solidariskt ersätta GM och MM för rättegångskostnader i hovrätten med 11 250 kr, varav 9 000 kr avser ombudsarvode och 2 250 kr mervärdesskatt, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 8 september 2016, samt i Högsta domstolen med 50 000 kr, varav 40 000 kr avser ombudsarvode och 10 000 kr mervärdesskatt, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens beslut.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

GM och MM har yrkat att Högsta domstolen ska fastställa tingsrättens beslut, befria dem från skyldigheten att ersätta JF och AL för rättegångskostnader i hovrätten och tingsrätten samt förplikta JF och AL att ersätta dem för deras rättegångskostnad i hovrätten.

JF och AL har motsatt sig att hovrättens beslut ändras.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

SKÄL

Vad Högsta domstolens prövning gäller

1. Vad Högsta domstolen har att ta ställning till är rättskraftsverkningarna av en stadfäst förlikning enligt vilken säljarna av bebyggd fast egendom ska

betala ett visst prisavdrag till köparna. En fråga är om stadfästelsedomens rättskraft med avseende på prisavdragsfrågan hindrar säljarna från att i detta mål, sådant det föreligger i tingsrätten, föra talan om ytterligare köpeskillning. Huvudfrågan är emellertid ifall en förklaring i den stadfästa förlikningen, att parternas mellanhavanden med anledning av tvisten är slutligt reglerade, innebär att det föreligger rättegångshinder.

Bakgrund

2. Sedan JF och AL (köparna) hade förvärvat två registerfastigheter av GM och MM (säljarna) väckte köparna talan mot säljarna om prisavdrag för påstådda fel i en byggnad på en av fastigheterna.
3. Vid en muntlig förberedelse träffade parterna en förlikning som stadfästes och som i domslutet antecknades i punkter. Enligt punkten 1 ska säljarna betala visst belopp i prisavdrag. I punkten 3 anges att genom förlikningen är parternas samtliga mellanhavanden med anledning av tvisten i målet slutligt reglerade. Förlikningsavtalet innehåller även en förfalloklausul och en reglering av rättegångskostnaderna. Domen har fått laga kraft.
4. Säljarna har därefter i förevarande mål på grund av vissa förhållanden begärt mer betalt för fastigheterna. Köparna har yrkat att talan ska avvisas med hänvisning till att säljarna i den tidigare processen hade möjlighet att invändningsvis göra gällande ersättningsanspråket. Köparna har också gjort gällande att vad säljarna yrkar omfattas av förlikningen.
5. Tingsrätten ogillade avvisningsyrkandet. Hovrätten har däremot bifallit detta och som skäl anfört bl.a. att både den förlikta talan och den nu aktuella talan rör frågan om köpeskillning, och att säljarna redan i den första processen hade kunnat föra fram vad som nu görs gällande.

Skyldigheten att betala prisavdrag hindrar inte en talan om ytterligare köpeskillning

6. I 17 kap. 11 § rättegångsbalken finns det bestämmelser om rättskraftsverkningarna av en lagakraftvunnen dom. Enligt tredje stycket utgör domen hinder för en ny rättegång om samma sak.

7. Det framgår av rättspraxis att när en köpars betalningsskyldighet för köpeskillingen har avgjorts genom lagakraftvunnen dom så kan domen hindra en efterföljande talan om prisavdrag (se NJA 1965 s. 94 och NJA 1999 s. 520). Här är förhållandet det omvända. Den lagakraftvunna domen avser inte storleken av köpeskillingen utan ger köparna rätt till ett visst prisavdrag. Även om den lagakraftvunna domen har betydelse för köpeskillingens slutliga storlek är denna med domen inte avgjord. Domen kan därför inte redan genom förlikningen i punkten 1, som avser köparnas talan i målet, utgöra ett rättegångshinder avseende talan om ytterligare köpeskillning.

8. Köparna har vidare aktualiserat betydelsen av att säljarna skulle ha kunnat göra gällande anspråket på ytterligare köpeskillning kvittningsvis mot köparnas anspråk på prisavdrag. Det finns ett samband mellan dessa anspråk. Omständigheterna är emellertid inte sådana att anspråket på ytterligare köpeskillning kan anses utgöra eller böra likställas med en invändning mot betalningsskyldigheten avseende anspråket på prisavdrag. I stället ska anspråken i rättskraftshänseende anses vara fristående från varandra.

9. Slutsatsen är att den i stadfästelsedomen avgjorda frågan om skyldighet för säljarna att betala prisavdrag inte hindrar dem från att föra talan om ytterligare köpeskillning. Saken i det förlikta målet är en annan än saken i detta mål.

10. Det leder till frågan vad som i fråga om rättegångshinder gäller för det fall förlikningen genom punkten 3 i domslutet, sammantaget med omständigheterna i övrigt, skulle innebära att säljarna har avstått från en eventuell rätt till ytterligare köpeskillning.

Stadfästelsedomens rättskraft skulle kunna omfatta frågan om säljarnas rätt till ytterligare köpeskillning

11. Även om det mål vari förlikningen stadfästes inte angick frågan om köpeskillningens storlek, hindrar det inte att en överenskommelse om säljarnas rätt till ytterligare köpeskillning skulle kunna omfattas av stadfästelsedomens rättskraft. Utöver förlikningen avseende den tvist varom talan väckts har det således i rättspraxis ansetts vara möjligt att stadfästa överenskommelser avseende andra rättsförhållanden än den omtvistade saken, s.k. supplerande moment (se NJA 1957 s. 470). Enligt rättsfallet NJA 2003 C 48 kan supplerande moment ta åt sig rättskraft.

12. Förlikningen sådan den stadfästes berör inte uttryckligen frågan om köpeskillningens storlek. Det är tänkbart att, på det sätt som ligger i köparnas talan, punkten 3 i domslutet – enligt vilken parternas samtliga mellanhavanden med anledning av tvisten i målet är slutligt reglerade – i förening med omständigheterna i övrigt skulle kunna tolkas så, att säljarna har avstått från den rätt till ytterligare köpeskillning som de kan ha haft.

Supplerande moment som grund för rättegångshinder

13. En stadfästelsedom utgör rättegångshinder mot en talan om samma sak som den som var föremål för prövning i det mål vari förlikningen träffades. Som har nämnts (se p. 11) kan även ett supplerande moment ta åt sig stadfästelsedomens rättskraft. Omfattningen av den negativa rättskraften bestäms

då inte av den förlikta processens ram (dvs. saken i det målet) utan av hur parterna har definierat den fråga som regleras genom momentet.

14. Ett supplerande moments rätta innebörd kan alltså komma upp som en fråga om rättegångshinder. Ett sådant hinder bör då föreligga endast om det genom vad som framgår av domen står klart att den sak som käranden för talan om har förlikts genom momentet (jfr Lotta Maunsbach, Avtal om rätten till domstolsprövning, 2015, s. 424 f. och Peter Westberg, Civilrättskipning, 2 uppl., 2013, s. 413). För det talar bl.a. att frågor rörande avtals innebörd och rättsverkningar, som typiskt föranleder upptagande av förhör och annan utredning, inte är ägnade för en hantering enligt de processuella regler som gäller för invändningar om rättegångshinder (jfr NJA 2010 s. 448 p. 9).

15. Om ett supplerande moment inte medför rättegångshinder kan det likväl ha avtalsverkan. Innebörden av villkoret får då bestämmas i ordinär ordning genom en materiell prövning enligt allmänna avtalsrättsliga principer (jfr NJA 1975 s. 507). Vad som i rättsfallet NJA 2017 s. 94 sägs om objektiv tolkning med utgångspunkt i ordalydelsen gäller en annan situation, nämligen verkställighet av en stadfäst förlikning.

Slutsatser rörande detta fall

16. Som har konstaterats i det föregående (p. 9) är saken i detta mål en annan än saken i det förlikta målet. Stadfästelsedomen utgör således inte rättegångshinder såvitt genom domen saken i det förlikta målet har avgjorts.

17. Vad köparna gör gällande beträffande punkten 3 i förlikningsavtalet utgör inte en del av saken i det förlikta målet och innefattar alltså ett påstående om ett supplerande moment. Det är inte klart att parterna, som köparna anför, har reglerat frågan om köpeskillingen genom punkten, och oavsett hur den är att tolka är säljarna inte förhindrade att föra talan om ytterligare köpeskillig.

Vad villkoret om slutlig reglering innebär får i stället avgöras vid målets fortsatta handläggning.

18. Det sagda innebär att tingsrättens beslut, med ändring av hovrättens avvisningsbeslut, ska fastställas.

19. Med denna utgång ska köparna ersätta säljarna för deras rättegångskostnader (se 18 kap. 15 § andra stycket rättegångsbalken). Säljarna bör tillerkännas ersättning med det belopp som de yrkade i hovrätten. De har i Högsta domstolen yrkat ersättning med 89 624 kr, varav 71 699 kr avser ombudsarvode och 17 925 kr mervärdesskatt. Köparna har vitsordat ett ombudsarvode om 25 000 kr före mervärdesskatt. Med hänsyn till målets art och omfattning får ett ombudsarvode om 40 000 kr före mervärdesskatt anses skäligt.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog, Ann-Christine Lindeblad (referent, tillägg), Dag Mattsson, Stefan Johansson och Petter Asp
Föredragande justitiesekreterare: Anna Tikkanen

**BILAGA TILL
PROTOKOLL**
2017-06-20

Mål nr
Ö 4617-16

Justitierådet Ann-Christine Lindeblad tillägger:

I en vid domstol pågående tvist ska rätten genom dom stadfästa en förlikning om parterna begär det och förlikning om saken är tillåten (17 kap. 6 § rättegångsbalken). En stadfästelse innebär ingen materiell prövning av tvisten. Med beaktande av parternas avtalsfrihet är rättens uppgift begränsad till att göra en formell kontroll av förlikningen i syfte att motverka att det uppkommer problem vid verkställighet av domen.

I rättsfallet NJA 2017 s. 94, som gällde frågan huruvida det förelåg hinder mot verkställighet av en stadfäst förlikning, uttalade Högsta domstolen att en sådan, såsom andra domar, ska tolkas objektivt med utgångspunkt i ordalydelsen. Om domslutet är otydligt kan det som anges i domen i övrigt ge information som bidrar till att domslutet ska kunna förstås på rätt sätt. Domen får då läsas mot bakgrund av relevanta bestämmelser och dessas ändamål snarare än med hänsyn till vad rätten menat eller vad parterna avsett. (Se p. 7 i rättsfallet.)

Vid verkställighet av en stadfäst förlikning är det naturligt med en objektiv tolkning på det angivna sättet. Det kan inte ankomma på Kronofogdemyndigheten att uttolka vad rätten har menat eller parterna avsett. Inte heller kan en invändning om att förlikningen är ogiltig prövas av myndigheten. Visserligen hindrar inte stadfästelsedomens rättsverkningar att part kan vara obunden på grund av att förlikningsavtalet är ogiltigt (se rättsfallet NJA 1975 s. 507), men

Dok.Id 137321

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax 08-561 666 86	08:45–12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15–15:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstadamstolen.se	

ett påstående om verkställighetshinder på grund av sådan ogiltighet får hanteras enligt 3 kap. 21 § andra stycket utsökningsbalken. I det fall Högsta domstolen nu har avgjort handlar det emellertid inte om verkställighet, utan om att bestämma vilken verkan en stadfäst förlikning kan ha som rättegångshinder.

En stadfästelsedom omfattas i likhet med andra domar av bestämmelserna om rättskraft i 17 kap. 11 § rättegångsbalken. Men till skillnad från vad som är fallet i fråga om en ordinär dom har part, som nyss nämnts, möjlighet att föra talan om ogiltighet av ett stadfäst förlikningsavtal. Vid prövning av en sådan talan måste förhållanden såsom parternas avsikter och insikter kunna vägas in enligt vanliga avtalsrättsliga regler. Det finns inte skäl att se annorlunda på bestämmandet av en stadfäst förliknings rätta innebörd. Om sedvanliga tolkningsmetoder för avtal ger vid handen att parterna ska anses ha avsett något annat än vad som rent objektivt följer av hur förlikningen har beskrivits i domslutet, så kan domens rättskraft inte hindra part från att i en senare rättegång komma till sin avtalade rätt.